

Δολοφονίες, φυλακίσεις και ωμές παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου

5 χρόνια από την υπογραφή της Κοινής Δήλωσης ΕΕ – Τουρκίας – Ελλάδας για το προσφυγικό

Του Θανάση Κούρκουλα

Η διαβόητη «Κοινή Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας», με τις ευλογίες και τη συνυπογραφή της Ελλάδας, έκλεισε φέτος 5 χρόνια. Μέσα σε αυτή την πενταετία διαπράχθηκαν τρομαχτικά εγκλήματα κατά της ζωής και της ελευθερίας χιλιάδων προσφύγων-ισσών και μεταναστών-τριών που εξακολουθούν να καταφθάνουν στην Ευρώπη κυνηγημένοι από την πείνα και την ακραία φτώχεια αλλά και από τον πόλεμο και τις διώξεις στις χώρες προέλευσής τους. Προσφέροντας τη συνεργασία της σε αυτό το εγκληματικό έργο, η Ελλάδα αναβαθμίστηκε σε «ακρίτα» των ευρωπαϊκών συνόρων έναντι αδρής αμοιβής και με τη βούλα των ευρωπαϊκών θεσμών, που πλέον αγνοούν παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου όπως οι παράνομες επαναπροωθήσεις στο Αιγαίο και τον Έβρο. Στο πλαίσιο αυτό, η Τουρκία του Ερντογάν ανακηρύχθηκε «ασφαλής τρίτη χώρα» για τους πρόσφυγες και λαμβάνει 6 δισεκατομμύρια ευρωπαϊκής βοήθειας για να τους συγκρατήσει εντός των συνόρων της.

Απολογισμός

Η συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας-Ελλάδας υπογράφηκε με τον Ερντογάν στις 18 Μαρτίου 2016, όταν στη Γερμανία ήταν καγκελάριος η Μέρκελ και στην Ελλάδα πρωθυπουργός ο Τσίπρας. Η συμφωνία επισφράγισε -τότε- το ήδη τετελεσμένο κλείσιμο των συνόρων των ευρωπαϊκών χωρών (Αυστρίας, Ουγγαρίας, Σλοβενίας, Σερβίας, Β. Μακεδονίας)

που αποτελούσαν τον βαλκανικό-κεντροευρωπαϊκό διάδρομο διέλευσης για τους πρόσφυγες που αναζητούσαν μέσω της Ελλάδας διέξοδο από την κόλαση της Συρίας, του Αφγανιστάν, του Ιράκ και της Σομαλίας. Η ΕΕ είχε θορυβηθεί, καθώς εντός του 2015 1.000.000 πρόσφυγες είχαν καταργήσει έμπρακτα τα σύμφωνα του Σέγκεν και τους περιορισμούς διέλευσης της ΕΕ. Το αφήγημα περί χρήσιμων ειδικευμένων εργατών που είχε ανάγκη η κεντροευρωπαϊκή οικονομία αντικαταστάθηκε γρήγορα από το ακροδεξιό ιδεολόγημα περί «περιττού βάρους» και επιβάρυνσης των ευρωπαϊκών προϋπολογισμών και κοινωνιών. Στόχος της συμφωνίας ήταν η αποτροπή νέων εισόδων προσφύγων και μεταναστών στην ΕΕ μέσω της Ελλάδας με τον επ' αόριστο εγκλωβισμό τους στην Τουρκία – όπου ο αριθμός των εγκλωβισμένων προσφύγων και μεταναστών ανέρχεται σε περίπου 4.000.000.

Από τα «εργαλεία» που αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθούν για την υλοποίηση της συμφωνίας, τα περισσότερα έμειναν στα χαρτιά: Η μετεγκατάσταση 160.000 προσφύγων από χώρες πρώτες υποδοχής προς άλλες χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης αποδείχτηκε κενό γράμμα, καθώς μετακινήθηκαν τελικά μόνο 21.999 από την Ελλάδα και 45.900 από την Ιταλία – το 28,7% του αρχικού στόχου!

Οι επιστροφές-απελάσεις προσφύγων από την Ελλάδα στην Τουρκία ουδέποτε πραγματοποιήθηκαν σε μαζική κλίμακα. Από την έναρξη ισχύος της συμφωνίας ως τα τέλη του 2020 είχαν απελαθεί 2.150 αιτούντες άσυλο των οποίων οι αιτήσεις απορρίφθηκαν. Πρόκειται για πολύ μικρό ποσοστό επί του συνόλου των 180.000 εισόδων προσφύγων στην Ελλάδα το ίδιο χρονικό διάστημα. Σήμερα ο αρμόδιος υπουργός Μηταράκης διεκδικεί άλλες 1.450 επιστροφές-απελάσεις στην Τουρκία ανθρώπων που έχουν φυλακιστεί στα νησιά επί μήνες και χρόνια και η Τουρκία δεν έχει αποδεχτεί την επιστροφή τους.

Έλληνες και Ευρωπαίοι αξιωματούχοι διατείνονται συχνά πως η συμφωνία μείωσε τους θανάτους προσφύγων στο Αιγαίο, κάτι που επίσης αποδεικνύεται χοντρό ψέμα. Μπορεί ο αριθμός των θανάτων

στο Αιγαίο να έχει μειωθεί από 799 το 2015 σε 102 το 2020, το ποσοστό όμως θανάτων επί του συνολικού αριθμού αυξήθηκε: Το 2015 μπήκαν 860.000 πρόσφυγες από τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου, άρα η αναλογία θανάτων σε σχέση με τους εισερχόμενους ήταν ένας θάνατος για κάθε 1.072 αφίξεις (ποσοστό λίγο πάνω από 1% ενώ το 2020 εισήλθαν 9.714, που σημαίνει ότι η αναλογία ήταν ένας θάνατος για κάθε 95 αφίξεις (ποσοστό πάνω από 10%!

Αλλά, προφανώς, δεν είναι μόνο οι ζωές που χάθηκαν, αλλά η απέραντη οδύνη, οι άθλιες συνθήκες ζωής, οι κακουχίες, η βία και οι προσβολές που βιώνουν άντρες και γυναίκες, ενήλικες και παιδιά στη στεριά και τη θάλασσα και στα κέντρα κράτησης.

Η Τουρκία

Για να μπορεί να παρακαμφθεί η σύμβαση της Γενεύης του 1951 που κατοχυρώνει τη διεθνή προστασία των αιτούντων άσυλο, η ΕΕ και η Ελλάδα, ήδη πριν από τον Μάρτιο του 2016 είχαν βαφτίσει την Τουρκία «ασφαλή τρίτη χώρα» για τους πρόσφυγες. Πρόκειται για λαθροχειρία ολκής. Διότι αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία να θεωρούνται οι πρόσφυγες ασφαλείς σε χώρες που δεν αναγνωρίζουν καν την ύπαρξή τους: Η Τουρκία είναι χώρα που δεν δεσμεύεται από τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για τους Πρόσφυγες, καθώς έχει μεν επικυρώσει τη Σύμβαση, αλλά για τους Ευρωπαίους αιτούντες άσυλο. Συνεπώς, στην Τουρκία οι μη Ευρωπαίοι πρόσφυγες -εν προκειμένω οι Σύριοι που ορίζονται προκλητικά στη «Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας» σαν «επιστρεφόμενοι»- δεν εμπίπτουν στο καθεστώς διεθνούς προστασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης για τους πρόσφυγες, αλλά σε ένα ιδιότυπο καθεστώς «προσωρινής προστασίας» που δεν αποτυπώνει διεθνή δέσμευση.

Την ίδια ώρα, στην Τουρκία διαμένουν ήδη 4 εκατομμύρια πρόσφυγες, στη συντριπτική τους πλειονότητα από την Συρία. Πριν κατηγορηθεί η Τουρκία -όπως συχνά-πυκνά γίνεται από την «πολιτική ηγεσία του τόπου»: Μητσοτάκη, Τσίπρα και Φώφη Γεννηματά- για «εργαλειοποίηση» των προσφύγων επειδή τάχα τους «ξεφορτώνει» στην Ελλάδα και την Ευρώπη, καλό θα ήταν να

συγκρίνονται οι μερικές δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες ετησίως που έχουν την δυνατότητα να «χρυσώνουν» τα κυκλώματα διακίνησης και επιλέγουν να βάλουν τη ζωή τους σε κίνδυνο για να μεταβούν στον ευρωπαϊκό «παράδεισο» με τα εκατομμύρια προσφύγων που συνεχίζουν να διαμένουν στη γείτονα χώρα, σε συνθήκες εξίσου άθλιες με τις Μόριες του Αιγαίου. Ακόμα και στην λεγόμενη «κρίση του Έβρου» πριν από έναν χρόνο, όταν η Τουρκία φέρεται να διευκόλυνε τη μετάβαση προσφύγων προς την Ελλάδα, οι αριθμοί των απελπισμένων ανθρώπων που αντιμετώπιστηκαν σαν «ασύμμετρη απειλή» από τον στρατό και τους συνοριοφύλακες του Μηταράκη, ήταν απολύτως αντίστοιχοι με τη συγκέντρωση προσφύγων στα σύνορα με τη Βόρεια Μακεδονία στην κρίση της Ειδομένης το 2016, όταν έκλειναν τα σύνορα του βαλκανικού διαδρόμου. Τότε, αν θυμόμαστε καλά, δεν είχε κατηγορηθεί ο Τσίπρας και ο Μουζάλας για εργαλειοποίηση των προσφύγων της Ειδομένης από οποιονδήποτε στην εγχώρια πολιτική σκηνή...

Η πανδημία

Πρόσφατα ο Νότης Μηταράκης πανηγύρισε πως η πολιτική του περιόρισε τις εισόδους προσφύγων σε μόλις 15.000 το 2020. Λίγο αργότερα, υπεραμύνθηκε χωρίς ντροπή πρακτικών θαλάσσιας αποτροπής των προσφυγικών καρυδότσουφλων από το Ελληνικό Λιμενικό: «Δεν είναι δυνατόν -είπε- να θεωρούνται πρόσφυγες αυτοί που συνοδεύονται από τουρκικά πολεμικά πλοία. Η Συνθήκη της Γενεύης αναφέρεται σε ανθρώπους που κινδυνεύουν και φεύγουν λόγω κινδύνου, όχι λόγω υποστήριξης του γείτονος κράτους». Πρόκειται για άθλια επιχειρηματολογία αντίστοιχη με εκείνη της «κρίσης του Έβρου», που επιχειρεί να νομιμοποιήσει τις παράνομες επαναπροωθήσεις στη θάλασσα. Και μάλιστα σε αντίθεση ακόμα και με την Ευρωπαϊά επίτροπο Γιόχανσον, που κατά την επίσκεψή της στην Ελλάδα του είχε συστήσει να διερευνήσει καλύτερα τις καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις του Λιμενικού.

Όμως δεν είναι κυρίως επίτευγμα του Μηταράκη η μείωση των προσφυγικών αφίξεων. Οι παράνομες επαναπροωθήσεις προσφύγων

στον Έβρο και στο Αιγαίο (250 περιστατικά αριθμούν μόνο οι δημόσιες καταγγελίες), δυσχεραίνουν την πρόσβαση των προσφύγων στην ελληνική πλευρά: Αυξάνονται οι ταρίφες της διακίνησης και αναγκάζονται τα κυκλώματα σε καθυστέρηση, αναπροσαρμογή των διαδρομών, των ωρών και των σημείων προσέγγισης των λεμβών. Αποτελεί όμως χοντροκομμένο ψέμα ότι εντός του 2020, στην χρονιά της πανδημίας, η βασική αιτία μείωσης των προσφυγικών ροών είναι τα κομάντο του Μηταράκη. Την ώρα που έχει περιοριστεί κάθε είδους ανθρώπινη δραστηριότητα, που έχουν κλείσει σύνορα ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ, έχουν ματαιωθεί πτήσεις και δρομολόγια, έχουν απαγορευθεί ακόμα και οι διαδημοτικές μετακινήσεις, οι πρόσφυγες κατά τον κ. Μηταράκη θα συνέχιζαν να μετακινούνται απρόσκοπτα παρά και ενάντια στους δρακόντειους περιορισμούς και στα lockdown. Στην πραγματικότητα μία από τις συνέπειες της πανδημίας είναι η μείωση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, κι' αυτό είναι διεθνές φαινόμενο ανεξάρτητο από την απανθρωπιά των κυβερνήσεων που τους διώκουν.